

Kuinka selvittää lääkehoidon haasteista

Mila Munsterhjelm

Farmaseutti LHKA

Hollolan apteekki

Yleistä

- Väestö ikääntyy, syntyvyys laskee
- Joka neljäs suomalainen on yli 65-vuotias 2030
- Joka toinen nyt syntyvä tyttö elää yli 100 vuotiaaksi, ennusteiden mukaan.
- 5% väestöstä aiheuttaa puolet lääkekustannuksista.
- Puoli miljoonaa yli 65-vuotiasta suomalaista ei käytä nettiä.
- Noin joka 10. jättää lääkkeitä ostamatta joskus kustannusten vuoksi
- Yhä enemmän yksinäisiä vanhuksia
- Avun pyytäminen vaikeaa/ ei tiedetä mistä pyydetään apua

- Sairaudet lisääntyvät ja niiden hoitoon tarvitaan hallittua monilääkitystä.
- Iäkkäillä haittavaikutukset tulevat usein esiin helpommin kuin keski-ikäisillä.
- Iäkäs asiakas /omainen ei ymmärrä miksi/mihin käyttää lääkettä.
- Lääkehoidon seuranta /entä jos lääke ei sovi?
- Lääkkeistä saatavan hyödyn pitää ylittää haitat.

Lääke 75+ tietokanta

- Fimean ylläpitämä tietokanta
[www.fimea.fi/laakehaut ja luettelot/laake75](http://www.fimea.fi/laakehaut_ja_luettelot/laake75)
- Tietokanta sisältää luokittelun ja suosituksen lähes 500 lääkeaineen tai niiden yhdistelmien käytöstä iäkkäillä.
- Tietokannan laadinnassa on huomioitu yleisimmät käytössä olevat iäkkäiden lääkehoidon kriteeristöt (Beers, STOPP/START, Laroche).
- Tietokanta on tarkoitettu ensisijaisesti lääkäreiden ja muiden terveydenhuollon ammattilaisten käyttöön. On huomattava, että yksittäisen potilaan kohdalla saatetaan joutua käyttämään myös D-luokkaan kuuluvia lääkevalmisteita. Lääkehoito tulee aloittaa, muuttaa tai lopettaa lääkärin valvonnassa.

Esimerkkejä lääke 75+ tietokannasta

Asetyylisalisyylihappo (kipulääke) N02BA01

D Vältä käyttöä iäkkäillä. Pienennä annosta keskivaikeassa munuaisten vajaatoiminnassa. Älä käytä vaikeassa munuaisten vajaatoiminnassa. Merkittäviä haittavaikutuksia ovat verenvuodot ja mahan limakalvovauriot. Voi heikentää verenpainetautiin ja sydämen vajaatoimintaan käytettävien lääkkeiden vaikutusta. Lisää metotreksaatin toksisuutta. Huomioi itsehoito- ja yhdistelmävalmisteiden sisältämä asetüylisalisyylihappo.

Dekstrometorfaani R05DA09

D Vältä käyttöä iäkkäillä. Serotonerginen. Merkittäviä haittavaikutuksia ovat vapina, palpitaatio, päänsärky, pahoinvointi, ummetus, väsymys, huimaus ja alttius kaatumisille. Huomioi yhteisvaikutukset, etenkin memantiinin ja MAO-estäjien kanssa. etyyylisalisyylihappo.

Tsolpideemi N05CF02

D Vältä käyttöä iäkkäillä. Sedatiivinen. Merkittäviä haittavaikutuksia ovat lääkeriippuvuus, muistihäiriöt ja alttius liikenneonnettomuuksille. Altistaa kaatumisille. Unettomuuden hoidossa lääkkeettömät hoitomuodot ovat ensisijaisia.

Valkoinen tabletti

- Asiakas haluaa ”valkoinen tabletti, jonka otan aamulla”
- Ei tietoa, mihin vaivaan, eikä tietoa nimestä.
- Asiakkaalla käytössä runsaasti lääkkeitä, joista suurin osa valkoisia tabletteja.

Sama lääkeaine- monta vahvuutta

- Asiakkaalla on reseptit; Bisoprolol 2,5mg
Emconcor 5mg
Orloc 10mg

Näistä pitäisi miettiä, mikä näistä oikeasti on käytössä. Asiakas ei itse tiedä, eikä lääkelistaa ole. Omaisilla ei ole, eikä terveyskeskukseenkaan asiakas kehtaa soittaa.

Reseptituotteet-itsehoitotuotteet

Asiakas hakee säännöllisesti reseptillä Panadol 1g 1x3,
itsehoidosta ottaa mukaansa Para-Tabs 1g

Asiakas hakee Buranan 600mg 1x3 reseptillä selkäkipuun ja ottaa
itsehoidosta Ibumax 400mg päänsärkyyn ”kun on eri paikassa
kipu”.

2 vuoden annos

- Reseptissä 2 v -> ohjelma tulkitsee 2 tabl -> pystyy toimittamaan yhden pakkauksen.
- Reseptissä määrä 4x100 -> asiakas olettaa, että kuitenkin saa 2 vuoden ajan, koska resepti on voimassa 2 vuotta.

Onko resepti tehty?

- Asiakas soittaa, onko resepti tehty -> apteekki ei saa katsoa tietoja puhelun perusteella.
- ”Ei ole tietokonetta / ei halua tai osaa itse katsoa”
- ”30km matkaa, ei halua turhaan ajella / ei kyytiä”

Voiko toinen hakea lääkkeen?

- Haettaessa lääkettä toisen puolesta mukana tulee olla potilasohje, kela-, ajo- tai henkilökortti tai passi.
- Kirjallinen suostumus apteekkiin mm. uusimista varten.
- Tiedettävä mitä lääkettä hakee.

Ummetus

- Iäkäs, laiha asiakas hakee ummetuslääkettä.
- Keskustelussa käy ilmi, että käyttää jo kolmea ummetuslääkettä, omien sanojensa mukaan ei tehoa.
- Kysytään syömisestä / juomisesta -> käy ilmi että kuluvan päivän aikana syönyt yhden jogurtin ja juonut aamukahvin.

Omaishoitajat

läkäs vaimo on miehensä omaishoitaja.

Tulee kolmatta kertaa saman päivän aikana apteekkiin kysymään samaa asiaa (muistisairas?)

Onko sopiva omaishoitajaksi?

LHA-tapaus

Lääkehoidon arviointi asiakkaalle, jolla oli useita lääkityksiä.

Haastatteluun pyydettiin lista käyttämistään lääkkeistä ja luontaistuotteista.

Runsaan lääkityksen lisäksi kassista löytyi useita Valittujen Palojen luontaistuotteita.

Annosohjeet

- Prednisolon; 6-5-4-3-2-1
- Memantin; 1-1 ½-2x1
- Trimopan; OM VTI
- Norspan; 1x1

- Annosohje tarvitaan kaikkiin korvattaviin lääkkeisiin (kela), myös esim. Marevan
- Apteekki kirjoittaa ohjeen auki joka toimituskerta.

Usein käytettyä

- Thyroxin+ sinkki/rauta/magnesium/alumiini/kalkki
- Marevan + Finnrexin / Burana
- Verenpainelääke+ tulehduskipulääke
- Vatsansuojalääke jää päälle
- Astmaatikko+yस्कänlääke

Vuoden lopussa/katto

- Asiakkaan katto raja on ylittynyt ja haluaa ”kaikkea mitä saa”
-> mukana lääkkeitä, joita ei ole otettu vuoteen, mutta haluaa ne silti ”kun saa ilmaiseksi”.

Lääketurvallisuus?

Mitä Hollolan apteekki tekee

- Lääkeneuvonta ja lääkeasioiden selvittely (2018 noin 198000 reseptiä)
- Varastorobotti (n.9800 pakkausta)
- Nouto automaatti
- Verkkoapteekki
- Lääkekuljetukset kotihoitoon ja palvelutaloihin
- Annosjakelu (n.220 asiakasta)
- Erilaisia selvittely soittoja useita viikoittain
- Asiakkaiden motivointi; ”naapuri sanoi ettei kannata syödä”, lehtijutut ym

Toiveita apteekilta

- Näemme, että lääkkeitä ei käytetä ohjeen mukaan . Asiakas mielestään käyttää oikein (yli-/alikäyttö) .
- Taistellaan PKV-lääkkeistä -> järkevä iterointi
- Sairaala ei tee reseptejä kotiutusvaiheessa, tk katsoo ettei kuulu heille -> mistä resepti?
- Sairaalasta mukaan lista kotona otettavista lääkkeistä ja niille oikeat reseptit (myös annosohjeet).
- Lopetettujen lääkkeiden reseptejä ei mitätöidä.
- Taho, johon voisi ottaa yhteyttä kun asiakkaan tilanne mietityttää/ nähdään ettei pärjää, ilman kommenttia ”älkää vaivatko” -> palveluja karsitaan, meidän silmissä moni heitteillä.